

FAKTORİNG ŞİRKETİ VE SATICI İŞLETME AÇISINDAN FAKTORİNG İŞLEMLERİNİN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Doç. Dr. Uğur KAYA*

Yrd. Doç. Dr. Bilal GEREKAN**

ÖZET

Bir finansman tekniği olarak kullanılan faktoring işlemleri, satıcı işletmenin vadeli satıştan doğan alacağını faktoring şirketine devretmesi esasına dayanmaktadır. Faktoring işlemleri, satıcı işletmenin alacaklarını faktoring şirketine devretmesiyle başlayan ve vade sonunda müşteri işletmenin faktoring şirketine ödeme yapmasıyla tamamlanan bir süreci kapsamaktadır. Her ne kadar, faktoring işlemleri daha çok gelişmiş ülkelerde uygulansa da Türkiye’de de ticari toplumun finansman ihtiyacı nedeniyle uygulama alanı bulmaya başlamıştır. Bu gelişmelere paralel olarak faktoring şirketlerinin muhasebe uygulamaları daha önemli hale gelmiştir. Zira bir süreç olarak gerçekleşen faktoring işlemlerinin her aşamasının açık ve gerçeği yansıtacak bir biçimde muhasebe kayıt ortamına aktarılması oldukça önemlidir. Türkiye’de faktoring şirketlerinin yasal statüsü ve özel hesap planı nedeniyle, muhasebe uygulamaları satıcı işletmeye göre daha da önemli hale gelmiştir. Bu çalışmada; faktoring işlemlerinin genel ve kısa sunumu yapıldıktan sonra, satıcı işletmenin ve faktoring şirketinin faktoring sürecinde yapması gereken muhasebe kayıtlarının nasıl olması gerektiği üzerinde durulmuştur. Faktoring şirketinin muhasebe kayıtları 2007 yılında revize edilen yeni hesap planındaki “özel” hesaplar kullanılarak yapılmıştır. Örnek

*Karadeniz Teknik Üniversitesi – İİBF – İşletme Bölümü

**Karadeniz Teknik Üniversitesi – İİBF – İşletme Bölümü

uygulamalar iki popüler faktoring türü (kabili rücu ve gayri kabili rücu) esas alınarak hazırlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Faktoring, faktoring muhasebesi, yeni hesap planı, özellikli durumlar.

ACCOUNTING OF FACTORING TRANSACTIONS IN TERMS OF THE FACTORING COMPANY AND SELLER ENTERPRISE

ABSTRACT

Factoring transactions used as a financing technique are based on a seller enterprise's transferring its receivables arising from sales on credit to the factoring company. Factoring transactions cover a process which starts when the seller enterprise transfers its receivables to a factoring company and ends when the client enterprise pays the factoring company on the maturity date. Although factoring is a modern technique of financing that is done especially in the developed countries, in Turkey it tends to become a customary practice due to the needs of financing of the commercial societies. Parallel to these developments, accounting approaches regarding the factoring business also became important. Because bookkeeping of every stage of factoring transactions, occurring as a process, in the accounting record in a clear and truthful manner is highly important. Especially for factoring companies, because of their legal status in Turkey, special chart of accounts, accounting treatments are more important than seller enterprise. This paper has as its goal a short presentation of the factoring operation and of the implications that these operations have upon the accounting of the factor but also of the adherent. But main focus is on how accounting records are required to be

kept regarding factoring companies using special accounts in the new chart of accounts which was revised in 2007. Examples were prepared based on two popular type of factoring (first one is factoring with recourse and the other one is factoring without recourse).

Keywords: Factoring, factoring accounting, new chart of accounts, special matters

I. GİRİŞ

Ticari hayatta satıcı işletmeler için önemli bir finansman kaynağı olarak kabul edilen faktoring işlemleri, mal ve hizmet alım-satımından doğan kısa vadeli alacak hakkının faktoring şirketi adı verilen kurumlara devredilmesi¹ ve bu yolla finansman², teminat³ ve tahsilât⁴ gibi hizmetlerin bu kurumlardan sağlanması mantığına dayanmaktadır. Bu süreçte yer alan faktoring şirketi adı verilen kurumlar; işletmelerin alacaklarının satın alınmasında uzmanlaşmış finansal kuruluşlardır⁵.

Bir faktoring işleminin satıcı işletmelere sağladığı birtakım avantajlardan söz edilmektedir. Bunlardan bazıları; alacakları nakde çevirme kolaylığı sağlaması dolayısıyla işletmenin likiditesini arttırması, piyasada rekabet gücünü arttırması, satışları güvenli hale getirmesi, satışların risk düzeyini azaltması ve uluslararası piyasalarda

¹ Nuray KONDAK, *İşletmelerde Finansman Sorunu ve Çözüm Yolları Alternatif Finansman Teknikleri*, DER Yayınları, İstanbul, 2002, s. 81.

² Onur GÖZBAŞI, KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Çözümüne Yönelik Finansal Destekler ve Finansman Teknikleri İle İlgili Bir Araştırma, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003, s. 74.

³ Kürşat YALÇINER, Cihan TANRIÖVEN, Hasan BAL, E. Ebru AKSOY, Çiğdem KURT, *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2008, s. 6-7.

⁴ Halil SEYİDOĞLU, *Uluslararası Finans*, Geliştirilmiş 4. Baskı, Güzem Can Yayınları, No: 19, İstanbul, 2003, s. 434.

⁵ Ali CEYLAN, *Finansal Teknikler*, 4. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa, 2002, s.1.

güvenli alım-satım yapma imkânı sağlaması olarak sayılabilir⁶. Bunların yanında, büyük işletmelerin kendi finansman sorunlarını kendileri çözümlenecek güçte olduğu göz önünde bulundurulursa faktoring işlemlerinin özellikle KOBİ'lere avantaj sağlayan bir finansman yöntemi olduğu ifade edilebilir⁷.

Ticari hayatta vadeli satışlara bir ivme kazandırma amacını taşıyan faktoring işlemlerinin, gerek faktoring şirketi gerekse satıcı işletme açısından muhasebe kayıtlarına doğru, açık ve anlaşılabilir şekilde aktarılması “tam açıklama” kavramı açısından son derece önemlidir. Nitekim konuyla ilgili yapılan çalışmalarda daha çok “satıcı işletme” kayıtları ön plana çıkarılmış, faktoring şirketlerine ait kayıtlar ise ya hiç ele alınmamış ya da geleneksel işletme statüsüne göre yapılmıştır. Maliye Bakanlığı tarafından 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1. Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile zorunlu hale getirilen Tekdüzen Muhasebe Uygulamasının “mali tabloların sunumu” ve “hesap planı” bölümlerinden faktoring şirketleri muaf tutulmuş, sözkonusu şirketler için ayrı bir hesap planı öngörülmüştür. Faktoring şirketlerinin uyması gereken özel hesap planına yönelik son düzenleme Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından 17 Mayıs 2007 tarihli ve 26525 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ” ile yapılmış ve nitekim bu çalışmada da faktoring şirketlerinin muhasebe kayıtları son hesap planı esas alınarak yapılmıştır. Bu amaçla çalışmada ilk olarak faktoring işlemlerinin tanımı ve işleyişi, türlerinin neler olduğu, faktoring işlemine girmenin işletmeye yükleyeceği maliyet vb.

⁶Sabriye ÇALIŞKAN, Reel Sektörün Finansmanında Faktoring’in Rolü ve Türkiye’deki Faktoring Sektörü, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2010, s.87-88.

⁷ Halil SEYİDOĞLU, Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama, Geliştirilmiş 15. Baskı, Güzem Yayınları, İstanbul, 2003, s. 671-672.

hususlar üzerinde kısaca durulmuş, daha sonra da faktoring işlemlerine yönelik muhasebe uygulamaları hem “satıcı işletme” hem de “faktoring şirketi” açısından farklı örnekler yardımıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Son olarak da çalışmaya ilişkin sonuçlar sunulmuştur.

II. FAKTORİNG İŞLEMİNİN TANIMI VE İŞLEYİŞİ

A. FAKTORİNG İŞLEMİNİN TANIMI VE AÇIKLAMASI

Faktoring; ülke içi veya dışına kredili satış yapan işletmelerin, nakit sürekliliğini sağlamak amacıyla alacak risklerini “faktor” adı verilen finansal kuruluşlara devretmesi işlemidir⁸. Faktoring işlemi ile satıcı işletme vadeli alacaklarını, belirli bir gider karşılığında vadesinden önce tahsil etme imkânı kazanır⁹. Bu açıdan faktoring, kredili satış yapan işletmeler için bir tedarikçi finansmanı olarak da ifade edilebilir¹⁰.

Faktoring kavramı alacağın temlikinden daha geniş bir kavramdır. Çünkü alacağın temliki bir hizmetin sağlanması için yapılırken, faktoring işleminin temelini oluşturan temlik, hukuki olarak tasarrufi bir işlem olup alacak hakkının devri ya da satışı anlamına gelmektedir¹¹. Faktoring işleminin benzerlik gösterdiği diğer bir konu ise “senet iskontosu” işlemidir. Söz konusu işlemde de, satıcı işletme senetli alacaklarını vadesi dolmadan bir bankaya satmak

⁸DilşadKULAÇ, Türkiye’de Dış Ticarete Uygulanan Finansman Teknikleri ve Tarıma Dayalı Sanayiler Açısından Değerlendirilmesi, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, 2008, s.38.

⁹ Osman OKKA, İşletme Finansmanı (Meslek Yüksek Okulları Müfredatına Uygun), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 2006, s. 156.

¹⁰Leora KLAPPER, The Role of Factoringfor Financial Small andMedium Enterprises, *Journal of Banking & Finance*, 30 (11), 2006, s. 3111-3112.

¹¹ Derya TOSUN, Bir İhracat Finansman Yöntemi Olarak Faktoring: Dünya ve Türkiye Uygulaması, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007, s.5.

suretiyle senet bedelinin bir kısmını nakde dönüştürmektedir. Ancak faktoring işleminde, senet iskontosundan farklı olarak, satıcı işletmeye tahsil garantisi verilmekte ve dolayısıyla tahsil riski faktoring şirketine ait olmaktadır.

Faktoring işlemleri, işletmeler ve faktoring şirketlerinin ihtiyaçları kapsamında şekillenmektedir. Bu açıdan faktoring işlemleri belli bazı türlere ayrılmakta ve imzalanan anlaşmanın içeriğine göre faktoring hizmetinin özelliği değişmektedir.

B. FAKTORİNG İŞLEMİNİN İŞLEYİŞİ

Faktoring işlemleri, genel olarak üç taraf arasında bir süreç olarak çeşitli aşamalarda gerçekleşen ticari bir işlem niteliğindedir. Bu taraflar; faktoring hizmetini talep eden ve alacaklarını faktoring şirketine devreden satıcı işletme, malların alıcısı yani vadesinde borcu ödeyecek olan işletme ve faktoring şirkettir¹². Yurtdışı faktoring işleminde sürece bir de muhabir faktoring şirketi dâhil olmaktadır. Böylece işlemde iki faktoring şirketi birden yer almakta ve süreç dört taraf arasında gerçekleştirilmektedir¹³.

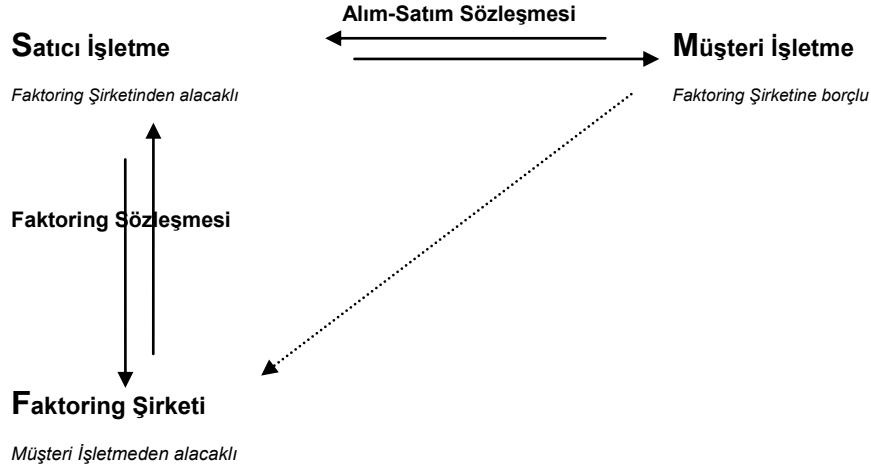
Faktoring işleminin gerçekleşmesi için öncelikle bir alım-satım işlemine niyet olması gerekmektedir. Buna göre faktoring süreci, müşterinin satıcıya sipariş vermesi ile başlamaktadır. Daha sonra satıcı işletme, faktoring şirketine başvurur ve müşterisiyle ilgili bilgileri kendisine verir. Faktoring şirketi, müşteri ile ilgili gerekli incelemeleri yapar, bu doğrultuda ön limit ve anlaşma şartlarını satıcı işletmeye bildirir. Sunulan anlaşmada mutabakata varılması halinde satıcı ile faktoring şirketi arasında ön limit kesinleştirilerek faktoring sözleşmesi imzalanır. Anlaşma sonrasında satıcı işletme sipariş aldığı malları, üzerinde devir bildirimini bulunan faturayla, müşteriye

¹²Mehmet MELEMEN, S. Burak ARZOVA, *Uluslararası Ticaret Alternatif Finansman Teknikleri ve Muhasebeleştirilmesi Ticari Yazışma Örnekleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul, 2000, s. 369-370.

¹³TOSUN, a.g.e., s.13.

gönderirken, faturanın bir nüshasını da faktoring şirketine gönderir. Faktoring şirketi, daha önce yaptıkları anlaşma gereği satıcı işletmeye ön ödeme yapar, vade sonundada fatura tutarını müşteriden tahsil eder. Son olarak da fatura tutarından daha önce yaptığı ön ödeme ve gerekli kesintilerden (komisyon, faiz ve BSMV) sonra kalan tutarı satıcı işletmeye öder¹⁴.

Yukarıda aşamaları kısaca ortaya konulan örnek bir faktoring işlemi aşağıda Şekil-1’de sistematik olarak gösterilmiştir.

Şekil 1: Yurtiçi Faktoring Sözleşmesi Sonucunda Borç Alacak İlişkisinin Gösterimi

Şekil 1’den görüleceği üzere yurtiçi faktoring sözleşmesi satıcı işletmeyle alıcı arasında bir faktor kuruluşunun devreye girmesiyle yerine getirilmektedir.

Faktoring şirketi ile satıcı işletme arasında yukarıdaki gibi bir ilişkinin sağlanabilmesi yani faktoring sözleşmesinin yapılabilmesi için satıcı işletmenin faktoring şirketine sunması gereken bazı belgeler

¹⁴Volkan DEMİR, Barış SİPAHİ. Satıcı Firmalar (Factor Kullananlar) Açısından Factoring İşlemlerinin Finansman ve Muhasebe Boyutuyla İncelenmesi, *Mali Çözüm*, Sayı: 53, Ekim-Kasım-Aralık, 2000.

vardır. Faktoring şirketi bu belgeleri inceledikten sonra sözleşme yapılması veya yapılmamasına karar vermektedir. Bir faktoring sözleşmesinin yapılabilmesi için faktoring şirketi tarafından istenebilecek belgeleri aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

Tablo 1: Faktoring Sözleşmesi İçin Gerekli Olan Belgeler

TÜZEL KİŞİLER	GERÇEK KİŞİLER
<ul style="list-style-type: none"> - İmza sirküleri, - İmza sirkülerinin dayanağı olan ticaret sicil gazetesi, - Son vergi levhası, - Son sermaye dağılımını gösteren gazete, - Kuruluş gazetesi, - Faaliyet belgesi, - Son hazirun cetveli (Anonim Şirketlerde), - İmza yetkililerinin, %25 ve üzeri hisseye sahip ortakların ve kefalet imzası alınan kişilerin nüfus cüzdanı fotokopileri, - İmza yetkililerinin, %25 ve üzeri hisseye sahip ortakların ve kefalet imzası alınan kişilerin ikametgâh belgeleri veya adlarına düzenlenmiş abonelik gerektiren fatura bilgileri (elektrik, su, doğalgaz, sabit telefon), - Şirketi vekâleten temsile yetkili olan kişilerin imza beyannameleri, nüfus cüzdanı fotokopileri, ikametgâh belgeleri veya adlarına düzenlenmiş abonelik gerektiren fatura bilgileri (elektrik, su, doğalgaz, sabit telefon), - Kefalet imzası alınan grup şirketi varsa; imza sirküleri ve dayanak gazetesi, son vergi levhası, - Son iki yılın bilanço, gelir tablosu ve kurumlar vergisi beyannamesi, - Son ayrıntılı mizan, - Kapasite raporu (imalatçı firmalarda). 	<ul style="list-style-type: none"> - İmza sirküleri veya beyannamesi, - Ticaret siciline kayıtlı ise, sicil gazetesi ve faaliyet belgesi, - Ticaret siciline kayıtlı değil ise, bağlı bulunduğu meslek grubuna ait belge, - Son vergi levhası, - Nüfus cüzdanı fotokopisi, - İkametgâh belgesi veya adına düzenlenmiş abonelik gerektiren fatura bilgileri (elektrik, su, doğalgaz, sabit telefon), - Adına vekâlet verilmiş kişiler varsa; bu kişilerin imza beyannameleri, nüfus cüzdanı fotokopileri, ikametgâh belgeleri veya adlarına düzenlenmiş abonelik gerektiren fatura bilgileri (elektrik, su, doğalgaz, sabit telefon), - Son iki yılın bilanço ve gelir tablosu, - Son ayrıntılı mizan.

Kaynak: <http://www.liderfaktoring.com.tr>

III. FAKTORİNG İŞLEMİNİN TÜRLERİ VE MALİYETİ

Yukarıda da belirtildiği gibi faktoring işlemleri yapılan anlaşmanın özelliklerine göre şekillenmektedir. Örneğin alıcı ve satıcının aynı ülkede olması durumunda yapılan faktoring işlemi, *yurtiçi faktoring* olarak adlandırılırken¹⁵ farklı ülkelerde olması durumunda ise *uluslararası faktoring* olarak adlandırılır¹⁶. Borç ödemesinde aksaklık çıkması durumuna karşın faktoring şirketi anlaşmayı *rücu edilebilir* (kabil-i rücu veya geri dönülebilir) şekilde oluşturabilir. Bu durumda ödemede herhangi bir aksaklık çıkması halinde faktoring şirketi satıcıya başvurma ve yaptığı ön ödemeyi geri alma hakkına sahip olur¹⁷. Buna karşılık satıcı ile faktoring şirketi arasındaki anlaşma *rücu edilemez* (gayri kabil-i rücu veya geri dönülemez) şeklinde de olabilir. Bu durumda ödemede aksaklık çıkması durumunda faktoring şirketi satıcı işletmeye geri dönme hakkına sahip değildir. Rücu edilemez şeklindeki anlaşmalarda tahsilât riski tamamen faktoring şirketinin üzerine yüklenmektedir¹⁸. Satıcı nakit ihtiyacını karşılamak amacıyla faktoring şirketine devrettiği alacaklarının bir kısmını ön ödemeli şeklinde isteyebilir. Yani alacaklarının vadesi gelmeden önce alacaklarının bir kısmının önceden ödenmesini talep edebilir. Bu durumda yapılan anlaşma *iskontolu faktoring* adını alır. Vade dolmadan satıcıya faktoring şirketi tarafından herhangi bir ödemenin yapılmadığı yani bütün ödemelerin

¹⁵M. İlker PARASIZ, Kemal YILDIRIM, Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama Dış Açık Makro Ekonomiye Giriş, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa, 1994, s. 365.

¹⁶Ali BALCI, Dış Ticarete Kullanılan Finansman Teknikleri ve Isparta Tercih, *Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2011, s. 15.

¹⁷KULAÇ, a.g.e., s.41.

¹⁸KULAÇ, a.g.e.,s. 44.

vade sonunda olduğu faktoring türü de söz konusudur. Vade sonunda ödemeyi öngören faktoring anlaşması ise *vadeli faktoring* olarak tanımlanmaktadır¹⁹. Bunların dışında; alıcıya, satın aldığı malların bedellerini faktoring şirketine ödemesi gerektiği açıkça belirtilmişse anlaşma, *bildirimli (açık) faktoring*, bildirilmemiş ise *bildirimsiz (örtülü) faktoring* şeklinde yapılmış olur²⁰.

Bir faktoring şirketinin verdiği hizmetler dolayısıyla sağlayacağı gelir aynı zamanda satıcı işletmenin faktoring maliyetini oluşturmaktadır. Faktoring sözleşmesi sürecinde faktoring şirketinin sağlayacağı ücretler dört temel başlıkta toplanabilir²¹.

- **Komisyon**; faktoring şirketinin sunduğu hizmetler karşısında satıcı işletmeden aldığı ücrettir.
- **Faktoring Ücreti (faiz)**; faktoring şirketinin satıcı işletmeye yaptığı ön ödemeye karşılık aldığı faiz tutarıdır.
- **Masraf**; faktoring şirketinin komisyon ve faktoring ücreti dışında aldığı posta, havale, EFT vb. bedellerdir,
- **Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV)**; faktoring şirketinin verdiği hizmetler karşılığında sağladığı komisyon, faktoring ücreti ve masraflar gibi gelirler BSMV'ye tabidir. Ancak Türkiye'ye ihracat ve döviz kazandırıcı işlemlerden doğan komisyon, faktoring ücreti ve masraflar BSMV'den muaftır.

IV. FAKTORİNG İŞLEMLERİNİN VERGİSEL BOYUTU

¹⁹MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), *Muhasebe Finansman Dış Ticaret Finansmanı*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007, s.17

²⁰ÇALIŞKAN, a.g.e., s.56-57

²¹ <http://www.factoringderneği.org.tr/detail.php?sID=13> – Erişim tarihi: 02.12.2011

Factoring işlemlerinin vergisel boyutunda genel olarak Damga Vergisi ve BSMV ön plana çıkmaktadır.

488 sayılı Damga Vergisi Kanunu kapsamında açıklanan Damga Vergisi oranları ilgili kanuna ekli I sayılı tabloda sunulmaktadır. İlgili tabloya göre temliknameler için 2011 yılında uygulanacak Damga Vergisi oranı binde 8,25'tir. Dolayısıyla faktoring sözleşmeleri 2011 yılı için binde 8,25 oranında Damga Vergisine tabidir. Ayrıca faktoring hizmetleri karşılığında faktoring şirketi tarafından alınan komisyon, faktoring ücreti ve masraflar %5 oranında BSMV'ye tabidir. Bir ay içinde yapılan işlemlere ilişkin hesaplanan BSMV en geç ertesi ayın 15. günü akşamına kadar ilgili vergi dairesine beyan edilerek ödenmek zorundadır. Ancak Hazine Müsteşarlığı tarafından 05.12.2008 tarih ve 27075 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan 2008/6 "İhracat, Transit Ticaret, İhracat Sayılan Satış ve Teslimleri ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliği"nin 4.cü maddesi uyarınca faktoring şirketlerinin ihracat ve döviz kazandırmaya yönelik verdiği hizmetler damga vergisi ve BSMV'den istisna edilmiştir²².

V. FAKTORİNG İŞLEMLERİNİN FAKTORİNG ŞİRKETİ VE SATICI İŞLETME AÇISINDAN MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

Factoring işlemleri faktoring sözleşmesinin imzalanmasından başlayarak borçlunun ödeme yapması zamanına kadar geçen bir süreci kapsamaktadır. Bu nedenle çeşitli aşamalardan oluşan faktoring işlemlerinin muhasebe kayıtlarına aktarılması da aşamalı olarak gerçekleştirilmektedir. Bu süreçte kayıtlara gerçek bilgilerin yansıtılması, gerek faktoring şirketi gerekse satıcı işletme açısından önemlidir. Faktoring işlemlerinin muhasebe kayıtlarına aktarılmasında önem arz eden husus, satıcı işletme ile faktoring şirketinin kayıtlarının

²²<http://www.muhasabetr.com/yazarlarimiz/ismail/010/> - Erişim tarihi: 02.12.2011
Afyon Kocatepe Üniversitesi, İİBF Dergisi (C.XIII, S II, 2011)

farklı hesap planına göre yapılması gerektiğidir. Daha önce de belirtildiği üzere, satıcı işletme kayıtları Maliye Bakanlığı tarafından 26.12.1992 tarih ve 21447 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan 1. Sıra No’lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği ile zorunlu hale getirilen Tekdüzen Muhasebe Uygulamasına göre yapılması gerekirken, faktoring şirketi kayıtları, 17.12.2007 tarih ve 26525 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “*Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ*”de yer alan hesap planına göre yapılacaktır.

Faktoring Şirketi’ne ait özel hesap planının yapısını belirleyen Tebliğ’in 6. maddesinde faktoring şirketleri tarafından kullanılacak hesaplara ilişkin hesap grupları belirtilmiştir. Tebliğin 7. maddesinde ise her grup içinde yer alan hesapların Türk Parası ve Yabancı Para olarak ikiye ayrıldığı ve defter-i kebir hesaplarından son hanesi çift numaralı olanlar Türk parası, tek numaralı olanlar ise yabancı para hesabı olduğu belirtilmiştir.

Faktoring şirketleri kullandıkları hesap planı gereğince, işlemlerini muhasebe kayıtlarına aktarırken sözleşmenin içeriği ile ilgili bazı özellikleri göz önünde bulundurmalarıdır. Bu açıdan faktoring şirketleri tarafından, kullandıkları hesap planı gereği yapılan sözleşmede örneğin; (1) Tutarın ifade edildiği para biriminin Türk parası cinsinden mi yoksa yabancı para cinsinden mi olduğu, (2) Vadenin kısa, orta veya uzun mu olduğu ve (3) İskontolu anlaşma yapılıp yapılmadığı belirlenmelidir. Çünkü sözleşmenin içeriğine göre faktoring şirketinin kullanacağı hesaplar da değişmektedir. Örneğin; sözleşme kısa vadeli, iskontolu ve Türk Parası üzerinden yapılmış ise faktoring şirketinin alacakları 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları Hesabı’nda, sözleşme Yabancı Para üzerinden yapılmış ise 101 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları Hesabı’nda izlenir. Buna karşılık sözleşme kısa vadeli ancak iskontolu yapılmamış ve Türk Parası üzerinden düzenlenmiş ise faktoring şirketinin alacakları

110 Kısa Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı'nda, Yabancı Para üzerinden düzenlenmiş ise 111 Kısa Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı'nda izlenir. Vade açısından da aynı şeyleri söylemek mümkündür. Sözleşme kısa vadeli değil de orta veya uzun vadeli, iskontolu ve Türk Parası üzerinden düzenlenmiş ise faktoring şirketinin alacakları 102 Orta ve Uzun Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları Hesabı'nda, Yabancı Para üzerinden düzenlenmiş ise 103 Orta ve Uzun Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları Hesabı'nda izlenir. Buna karşılık sözleşme orta veya uzun vadeli, iskontolu olmayan ve Türk Parası üzerinden düzenlenmiş ise alacaklar 130 Orta ve Uzun Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı'nda, Yabancı Para üzerinden düzenlenmiş ise 131 Orta ve Uzun Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı'nda izlenir.

Hesap planındaki bu özellikler göz önünde bulundurularak aşağıda bir faktoring sürecinde “faktoring şirketi” ve “satıcı işletme” açısından sürecin muhtelif aşamalarında yapılması gereken muhasebe kayıtları iki ayrı örnek yardımıyla sunulmaya çalışılmıştır. Faktoring şirketi açısından işlemlerin kayda alınmasında yeni hesap planı dikkate alınmış ve gerektiği yerde sözleşmenin farklı olması durumunda kullanılan hesapların yerine hangi hesapların kullanılabileceği de dipnotlarda ifade edilmeye çalışılmıştır. Ayrıca sunulan örneklerden birincisi rücu edilebilir diğeri rücu edilemez şeklinde iki ayrı anlaşma çeşidine göre çözümlenerek farklı durumlarda ne gibi değişiklikler olabileceği de ortaya konulmuştur.

Örnek 1: Rücu Edilebilir Faktoring İşlemi

Orhan Anonim Şirketi (A.Ş.) 01.10.2011 tarihinde, Alp A.Ş.'ye ticari mallarını 50 gün vadeli olarak %18 KDV dâhil 236.000,- TL'ye satmıştır. Orhan A.Ş., Alp A.Ş.'den olan 50 gün vadeli senetsiz alacağı için Albayrak Faktoring A.Ş.'ye başvurarak iskontolu olmak şartıyla **rücu edilebilir** (kabil-i rücu veya geri dönülebilir) faktoring sözleşmesi imzalamıştır. Albayrak Faktoring A.Ş. aralarında yaptıkları

sözleşme gereğince alacakları devralarak %80 oranında ön ödeme taahhüdünde bulunmuştur. Faktoring şirketi vereceği hizmetler karşılığında %2 oranında hizmet komisyonu alacaktır. Bu işlem için piyasa faiz oranı %90 olarak belirlenmiştir. %5 oranındaki BSMV 15.11.2011 tarihinde ödenecektir. Sözleşme gereği Damga Vergisi faktoring şirketi tarafından üstlenilmiştir. Vade sonunda faktoring şirketi tüm alacaklarını tahsil etmiştir.

a) Albayrak Faktoring A.Ş.'nin Yapacağı Hesaplamalar;

Fatura Tutarı	=	236.000,- TL
Peşin (Ön) Ödeme (236.000,- x %80)	=	188.800,- TL
Kalan (236.000,- - 188.800,-)	=	47.200,- TL
Hizmet Komisyon Geliri (236.000,- x %2)	=	4.720,- TL
Faiz Geliri (188.800,- x 90 x 50) / 36.000	=	23.600,- TL
BSMV	=	1.416,- TL
Hizmet Komisyonunun BSMV'si (4.720,- x %5 = 236,- TL)		
Faiz Gelirinin BSMV'si (23.600,- x %5 = 1.180,- TL)		
Damga Vergisi 236.000,- x %08,25	=	1.947,- TL

b) Albayrak Faktoring A.Ş.'nin Yapacağı Muhasebe Kayıtları;

(1) Faktoring sözleşmesi imzalandıktan sonra yapılacak kayıt;

	01.10			
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNGALACAKLARI H. ²³		236.000,	-	
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları				
100.00.0 Rücu Edilebilir				
356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.			236.000,	-
356.00 Rücu Edilebilir				
	01.10			
954 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR H.		236.000,	-	
956 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG			236.000,	-

²³ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 110 Kısa Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı kullanılacaktı.

		İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.				
--	--	---------------------------------	--	--	--	--

(2) Satıcı işletme Orhan A.Ş. 'ye ön ödeme yapılması durumunda yapılacak kayıt;

	01.10					
		356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.	188.800,	-		
		356.00 Rücu Edilebilir				
		010 KASA H.			188.800,	-

(3) Komisyon ve faiz geliri ile BSMV'nin ilgili hesaplara aktarılması kaydı;

	15.11					
		100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.	29.736,	-		
		100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları				
		100.00.0 Rücu Edilebilir				
		700 İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR H. ²⁴			4.720,	-
		500 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER H. ²⁵			23.600,	-
		380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRİM VE FONLAR H.			1.416,	-
		380.10.2 BSMV				

(4) Mahsup işlemi yapıldıktan sonra kalan tutarın satıcı işletmeye Orhan A.Ş. 'ye ödenmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

		356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.	47.200,	-		
		356.00 Rücu Edilebilir				
		100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.			29.736,	-
		100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları				
		100.00.0 Rücu Edilebilir				
		010KASA H.			17.464,	-

²⁴ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 702 Diğer Faktoring Alacaklarından Alınan Ücret ve komisyonlar Hesabı kullanılacaktı.

²⁵ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 510 Kısa Vadeli Faktoring Alacaklarından Alınan Faizler Hesabı kullanılacaktı.

(5) Vade sonunda bütün alacakların müşteri işletme Alp A.Ş. 'den tahsil edilmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

	20.11				
010 KASA H.		236.000,	-		
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.				236.000,	-
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.0 Rücu Edilebilir					
	20.11				
956 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.		236.000,	-		
954 RİSKİ ÜSTLENİLMEYEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR H.				236.000,	-

(6) Damga Vergisi'nin faktoring şirketi tarafından ödenmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

830 VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR H.		1.947,	-		
830.00 Ödenecek Vergiler					
010 KASA H.				1.947,	-

c) Satıcı İşletme Orhan A.Ş. 'nin yapacağı kayıtlar;

(1) Müşteri Alp A.Ş. 'ye faturanın kesilmesi tarihinde yapılacak kayıt;

120 ALICILAR H.		236.000,	-		
120.001 Alp AŞ					
600 YURTIÇİ SATIŞLAR H.				200.000,	-
391 HESAPLANAN KDV H.				36.000,	-

(2) Müşteri Alp A.Ş. 'den olan alacağın faktoring şirketine devri tarihinde yapılacak kayıt;

	01.10					
		127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.	236.000,	-		
		127.008 Albayrak Faktoring AŞ				
		120 ALICILAR H.			236.000,	-
		120.001 Alp AŞ				
	01.10					
		940 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN ALACAKLAR H.	236.000,	-		
		950 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN BORÇLAR H.			236.000,	-

Bu kayıta, faktoring şirketinden olan alacağın Alıcılar Hesabından farklı bir hesaba aktarılmasının nedeni, sözkonusu alacağın muhatabının yani faktoring şirketinin işletme açısından müşteriden olan bir alacağı temsil etmemesidir. Nazım hesaplara yer verilmesinin gerekçesi ise, faktoring işleminin rücu edilebilir nitelikte olmasıdır. Zira satıcı işletme açısından alacağın temlik, riski ortadan kaldırmamaktadır.

(3) Faktoring şirketinden ön ödeme alınmasının kaydı;

	01.10					
		102 BANKALAR H.	188.800,	-		
		127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			188.800,	-
		127.008 Albayrak Faktoring AŞ				

(4) Faktoring şirketinin faiz ve komisyon kesintisinin kaydı;

		780 FİNANSMAN GİDERLERİ H.	29.736,	-		
		780.001 Faktoring Faiz Gideri				
		780.002 Faktoring Komisyon Gideri				
		127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			29.736,	-
		127.008 Albayrak Faktoring AŞ				

--	--	--	--	--	--	--

(5) Vade Sonunda (20.11.2011) kalan tutarın tahsil edilmesi kaydı;

	20.11				
102 BANKALAR H.		17.464,	-		
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.				17.464,	-
127.008 Albayrak Faktoring AŞ					
	20.11				
950 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN BORÇLAR H.		236.000,	-		
940 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN ALACAKLAR H.				236.000,	-

Özel Durum:

Faktoring şirketi Albayrak A.Ş.'nin vade sonunda alacaklarını müşteri işletme Alp A.Ş.'den tahsil edememesi durumunda, sözkonusu işlemin faktoring şirketi Albayrak A.Ş. ve satıcı işletme Orhan A.Ş. kayıtlarına yansımaları aşağıdaki gibi olacaktır:

a) Faktoring Şirketi Albayrak A.Ş.'nin vade sonu kayıtları;

Yapılan sözleşme **rücu edilebilir** nitelikte olduğu için faktoring şirketi vade sonunda müşteri işletmeden alacağını tahsil edememe durumunda, satıcı işletmeye yaptığı ödemeyi geri alacak ve vade sonunda aşağıdaki gibi kayıt yapacaktır;

	20.11				
010 KASA H.		218.536,	-		
356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.		47.200,	-		
356.00 Rücu Edilebilir					
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.				265.736,	-
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.0 Rücu Edilebilir					

b) Satıcı İşletme Orhan A.Ş.'nin vade sonu kayıtları;

Müşteri işletme Alp A.Ş. gerekli ödemeyi vade sonunda factoring şirketi Albayrak A.Ş.'ye yapmaması durumunda, factoring sözleşmesinin **rücu edilebilir** olarak düzenlenmesinden dolayı, satıcı işletme Orhan A.Ş. devrettiği alacaklarını factoring şirketinden geri alır. Alacağını devrederken daha önce almış olduğu ön ödemeyi ve factoring işlemlerinin maliyetlerini (komisyon, faiz ve BSMV) factoring şirketine geri öder ve tekrar bütün bunları müşteri işletmeden olan alacağına kaydeder. Satıcı işletme Orhan A.Ş. muhasebe kayıtlarının 5. aşamasında aşağıdaki kayıtları yapar;

	20.11					
120 ALICILAR H.			236.000,	-		
120.001 Alp AŞ						
100 KASA H.				218.536,	-	
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.				17.464,	-	
127.008 Albayrak AŞ						
	20.11					
950 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN BORÇLAR H.			236.000,	-		
940 FAKTORİNG SÖZLEŞMESİNDEN ALACAKLAR H.				236.000,	-	

Yukarıdaki kayıtları yaptıktan sonra satıcı işletme Orhan A.Ş. mahkemede dava yolunu takip ederek alacaklarını tahsil etme yoluna gidebilir. Bu aşamada müşteriden olan alacaklarını 128 Şüpheli Ticari Alacaklar Hesabı'nda izler. Bu alacağa, dönem sonunda 129 Şüpheli Ticari Alacaklar Karşılığı Hesabı'nı kullanarak karşılık ayırabilir.

Örnek 2: Rücu Edilemez Faktoring İşlemi

Ekinci A.Ş. 01.06.2011 tarihinde, Işık A.Ş.'ye ticari mallarını 60 gün vadeli olarak %18 KDV dâhil 354.000,- TL'ye satmıştır. Ekinci A.Ş., Işık A.Ş.'den olan 60 gün vadeli senetsiz alacağı için Uçak Faktoring A.Ş.'ye başvurarak iskontolu olmak şartıyla **rücu edilemez** (gayri kabil-i rücu veya geri dönülemez) faktoring sözleşmesi imzalamıştır. Uçak Faktoring A.Ş. aralarında yaptıkları sözleşme gereğince alacakları devralarak %80 oranında ön ödeme taahhüdünde bulunmuştur. Faktoring şirketi vereceği hizmetler karşılığında %1 oranında hizmet komisyonu ve %2 oranında garanti komisyonu alacaktır. Bu işlem için piyasa faiz oranı %90 olarak belirlenmiştir. %5 oranındaki BSMV 15.07.2011 tarihinde ödenecektir. Sözleşme gereği Damga Vergisi faktoring şirketi tarafından üstlenilmiştir. Vade sonunda faktoring şirketi tüm alacaklarını tahsil etmiştir.

a) Uçak Faktoring A.Ş.'nin Yapacağı Hesaplamalar;

Fatura Tutarı	=	354.000,- TL
Peşin (Ön) Ödeme (354.000,- x %80)	=	283.200,- TL
Kalan (354.000,- - 283.200,-)	=	70.800,- TL
Hizmet Komisyon Geliri (354.000,- x %1)	=	3.540,- TL
Garanti Komisyon Geliri (354.000,- x %2)	=	7.080,- TL
Faiz Geliri (283.200,- x 90 x 60) / 36.000	=	42.480,- TL
<u>BSMV</u>	=	2.655,- TL
Hizmet Komisyonununun BSMV'si (3.540,- x %5 = 177,- TL)		
Garanti Komisyonununun BSMV'si (7.080,- x %5 = 354,- TL)		
Faiz Gelirininin BSMV'si (42.480,- x %5 = 2.124,- TL)		
<u>Damga Vergisi</u> 354.000,- x %08,25	=	2.920,5 TL

b) Uçak Faktoring A.Ş.'nin Yapacağı Muhasebe Kayıtları;

(1) Faktoring sözleşmesi imzalandıktan sonra yapılacak kayıt;

	01.06				
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H. ²⁶		354.000,	-		
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.1 Rücu Edilemez					
356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.				354.000,	-
356.01 Rücu Edilemez					
	01.06				
950 RİSKİ ÜSTLENİLEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR H.		354.000,	-		
952 RİSKİ ÜSTLENİLEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.				354.000,	-

(2) Satıcı işletme Ekinci A.Ş.'ye ön ödeme yapılması durumunda yapılacak kayıt;

	01.06				
356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.		283.200,	-		
356.01 Rücu Edilemez					
010 KASA H.				283.200,	-

²⁶ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 110 Kısa Vadeli Faktoring Alacakları Hesabı kullanılacaktı.

(3) Komisyon ve faiz geliri ile BSMV'nin ilgili hesaplara aktarılması kaydı;

	15.07				
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.		55.755,	-		
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.1 Rücu Edilemez					
700 İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN ÜCRET VE KOMİSYONLAR H. ²⁷				10.620,	-
500 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARINDAN ALINAN FAİZLER H. ²⁸				42.480,	-
380 ÖDENECEK VERGİ, RESİM, HARÇ, PRIM VE FONLAR H.				2.655,	-
380.10.2 BSMV					

(4) Mahsup işlemi yapıldıktan sonra kalan tutarın satıcı işletme Ekinci A.Ş. 'ye ödenmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

356 FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.		70.800,	-		
356.01 Rücu Edilemez					
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.				55.755,	-
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.1 Rücu Edilemez					
010 KASA H.				15.045,	-

(5) Damga Vergisi'nin faktoring şirketi tarafından ödenmesi durumunda yapılması gereken kayıt;

830 VERGİ, RESİM, HARÇLAR VE FONLAR H.		2.920,	5		
830.00 Ödenecek Vergiler					
010 KASA H.				2.920,	5

²⁷ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 702 Diğer Faktoring Alacaklarından Alınan Ücret ve komisyonlar Hesabı kullanılacaktı.

²⁸ Söz konusu anlaşma iskontolu olmasaydı ilgili hesap yerine 510 Kısa Vadeli Faktoring Alacaklarından Alınan Faizler Hesabı kullanılacaktı.

(6) Vade sonunda alacakların müşteri işletme Işık A.Ş. 'den tahsil edilmesi durumunda yapılması gereken kayıtlar;

	31.07				
010 KASA H.			354.000,	-	
100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.					354.000, -
100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları					
100.00.0 Rücu Edilebilir					
	31.07				
952 RİSKİ ÜSTLENİLEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN BORÇLAR H.			354.000,	-	
950 RİSKİ ÜSTLENİLEN FAKTORİNG İŞLEMLERİNDEN ALACAKLAR H.					354.000, -

c) Satıcı İşletme Ekinci A.Ş. 'nin yapacağı kayıtlar;

(1) Müşteri Işık A.Ş. 'ye faturanın kesilmesi tarihinde yapılacak kayıt;

120 ALICILAR H.			354.000,	-	
120.001 Işık AŞ					
600 YURTIÇI SATIŞLAR H.					300.000, -
391 HESAPLANAN KDV H.					54.000, -

(2) Müşteri Işık A.Ş. 'den olan alacağın faktoring şirketine devri tarihinde yapılacak kayıt;

	01.06				
127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			354.000,	-	
127.006 Uçak Faktoring AŞ					
120 ALICILAR H.					354.000, -
120.001 Alp AŞ					

(3) Faktoring şirketinden ön ödeme alınmasının kaydı;

	01.06				
102 BANKALAR H.		283.200,	-		
	127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			283.200,	-
	127.006 Uçak Faktoring AŞ				

(4) Faktoring şirketinin faiz ve komisyon kesintisinin kaydı;

780 FİNANSMAN GİDERLERİ H.		55.755,	-		
780.001 Faktoring Faiz Gideri					
780.002 Faktoring Komisyon Gideri					
	127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			55.755,	-
	127.006 Uçak Faktoring AŞ				

(5) Vade Sonunda (31.07.2011) kalan tutarın tahsil edilmesi kaydı;

	31.07				
102 BANKALAR H.		15.045,	-		
	127 DİĞER TİCARİ ALACAKLAR H.			15.045,	-
	127.006 Uçak Faktoring AŞ				

Özel Durum:

Faktoring şirketi Uçak A.Ş. vade sonunda alacaklarını müşteri işletme Işık A.Ş.'den tahsil edememesi durumunda, sözkonusu işlemin faktoring şirketi Uçak A.Ş.'nin ve satıcı işletme Ekinci A.Ş.'nin kayıtlarına yansımaları aşağıdaki gibi olacaktır:

a) Faktoring Şirketi Uçak A.Ş.'nin vade sonu kayıtları;

Bu aşamada dikkat edilmesi gereken husus faktoring sözleşmesinin **rücu edilemez** yani geri dönülemez şekilde yapıldığıdır. Yani sözleşme gereğince faktoring şirketinin alacaklarını devraldığı satıcı işletmeye geri dönme hakkı yoktur. Bu nedenle söz

konusu alacak faktoring şirketi için şüpheli hale gelmiş sayılır ve normal alacak olmaktan çıkar. Faktoring şirketi muhasebe kayıtlarının 6. aşamasında aşağıdaki kaydı yapar;

	170 TASFİYE OLUNACAK ALACAKLAR H. ²⁹	354.000,	-		
	170.00 Doksan-Yüz Seksen Gün Arası				
	170.00.0 Teminatsız Olanlar				
	170.00.00 Faktoring Alacakları				
	100 KISA VADELİ İSKONTOLU FAKTORİNG ALACAKLARI H.			354.000,	-
	100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları				
	100.00.1 Rücu Edilemez				

31.12.2011 tarihinde bu alacağa karşılık ayrılmasına ilişkin yapılması gereken muhasebe kaydı aşağıdaki gibi olur;

	31.12				
	820 KARŞILIK VE DEĞER DÜŞME GİDERLERİ H.	354.000,	-		
	820.00 Özel Karşılık Giderleri				
	180 ÖZEL KARŞILIKLAR H.			354.000,	-

b) Satıcı İşletme Ekinci A.Ş.'nin vade sonu kayıtları;

Faktoring sözleşmesi rücu edilemez şekilde düzenlendiğinden dolayı faktoring şirketi, satıcı işletmeden devraldığı alacaklarını geri devredemez. O nedenle, vade sonunda müşteri işletme Işık A.Ş.'nin borcu ödememesi durumunda satıcı işletme Ekinci A.Ş.'nin bir yükümlülüğü bulunmadığından herhangi bir işlem yapılmayacaktır.

²⁹Anapara, faiz veya her ikisinin tahsili vadesinden veya ödenmesi gereken tarihlerden itibaren, doksan günden fazla geciken ancak bir yılı geçmeyen alacaklar "170 Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı"nda, bir yıldan fazla gecikmiş olan alacaklar ise "176 Zarar Niteliğindeki Alacaklar Hesabı"nda izlenir.

VI. SONUÇ

Satıcı işletmeler açısından vadeli satışlara ilişkin güvence ve finansman sağlanması gibi nedenlerle ticari hayatta faktoring işlemlerinden yararlanılmaktadır. Esas olarak satıcı işletmenin vadeli satışlarından olan alacağını faktoring şirketine devretmesiyle başlayan faktoring işlemleri bir süreç olarak müşteri işletmenin faktoring şirketine ödeme yapmasıyla sona ermektedir. Bu süreçte yer alan her aşamanın, özellikle faktoring şirketince kullanılması gereken özel hesap planı baz alınarak, muhasebe kayıtlarına doğru ve açıklayıcı bir şekilde aktarılması önem arz etmektedir. Nitekim bu çalışma, sözkonusu amaç çerçevesinde ele alınmıştır.

Çalışmada, faktoring işlemlerinin muhasebe kayıt ortamına aktarılması süreci ayrıntılı bir şekilde iki örnek yardımıyla gösterilmiştir. Örneklerde hem faktoring şirketi hem de satıcı işletme açısından aşamalı olarak kayıtlar sunulmuştur. Sözkonusu kayıtlar yapılırken, faktoring şirketlerinde kullanılması zorunlu olan özel hesap planı kullanılarak çalışmaya özgünlük katılmaya çalışılmıştır. Bunun yanında uygulamada karşılaşılabilecek farklı durumlara katkı sağlayabilmesi bakımından çözülen örneklerde faktoring işlemlerinde öne çıkan iki temel faktoring türü (rücu edilebilir ve rücu edilemez faktoring) esas alınmış ve ayrıca faktoring sürecindeki geleneksel muhasebe kayıtlarına ilave olarak her iki faktoring türünde müşteri işletmenin ödeme yapmaması durumunda yapılması gereken muhasebe kayıtlarına da yer verilerek mevcut literatüre katkı sağlanmıştır.

Factoring işlemlerine ilişkin muhasebeleştirme esasları ve kullanılacak hesapların ortaya konulduğu bu çalışmada elde edilen bulgularda ulaşılan sonuçları aşağıdaki gibi özetlemek mümkündür:

1. Faktoring şirketleri için 2007 yılında yayımlanan hesap planında yer alan hesapların, işlemleri, ayrıntılı bir şekilde kayıtlara aktarma özellikleri bakımından kullanışlı olduğu

söylenbilir. Hesap planında belirtilen hesaplar, para birimi açısından ikili düzeyde yani Türk parası ve yabancı para şeklinde ayrılmıştır. Ayrıca alacaklar açısından değerlendirilecek olursa; alacakların türü, iskontolu olup olmadığı ve vadesi gibi özellikleri açısından farklı hesaplarda izlenmesine imkân sağlandığı görülmektedir. Bu sayede hesaplarda yardımcı hesaplara kadar tekdüzelik sağlanmaya çalışılmıştır. Örneğin faktoring şirketinin, Türk Parası üzerinden kısa vadeli ve iskontolu bir sözleşme yapması durumunda, satıcı işletmeden devraldığı ve müşteri işletmeden olan alacaklarını hem bir asli hesap olarak 100 Kısa Vadeli İskontolu Faktoring Alacakları Hesabı'nda izlerken, hem de aynı hesabın altında açacağı 100.00 Yurtiçi Faktoring Alacakları adlı yardımcı hesabında da izleyebilmektedir.

2. Faktoring şirketinin yapacağı muhasebe kayıtlarında esas alınan diğer bir unsur ise yapılan faktoring sözleşmesinin türüdür. Örneğin yapılan sözleşmenin “rücu edilebilir” nitelikte olması halinde hem açılacak yardımcı hesaplar bu çerçevede belirlenecek hem de vade sonunda sözleşmeye konu olan alacağın tahsil edilememesi halinde, alacak hakkının satıcıya iadesi ve önceden yapılan ön ödemenin geri alınması gibi kayıtlar yapılacaktır. Sözleşmenin rücu edilemez şekilde yapılması durumunda ise faktoring şirketi, alacaklarını satıcı işletmeye geri gönderemeyeceğinden, tahsil edemediği alacakları temerrüt süresine göre 170 Tasfiye Olunacak Alacaklar Hesabı'na veya (temerrüdün bir yılı geçmesi halinde) 176 Zarar Niteliğindeki Alacaklar Hesabı'nda izleyecektir. Söz konusu alacağa karşılık ayrılacak olması durumunda karşılık tutarı 820 Karşılık ve Değer Düşme Giderleri Hesabı'nın borcuna, 180 Özel

Karşılıklar Hesabı'nın alacağına kaydedilerek muhasebeleştirilecektir. Bu durum normal işletmelerdeki şüpheli alacak uygulamasına göre farklılık arz etmektedir.

3. Satıcı işletme açısından faktoring işlemi, geleneksel nakdi kredi, senet iskontosu vb uygulamalara göre farklılık arz ettiğinden, özellikli bir işlem olarak değerlendirilebilir. Zira satıcı işletmenin vadeli alacağını faktoring şirketine devretmesi durumunda yapması gereken “özellikli” işlemlerden bazıları aşağıda sıralanmıştır. Bunlar:
 - İlgili alacağın 127 Diğer Ticari Alacaklar Hesabı'na aktarılması,
 - Faktoring işlemi maliyetinin (komisyon, faiz ve BSMV) faktoring şirketinden olan alacaktan mahsup edilerek kayda alınması,
 - Rücu edilebilir nitelikte bir faktoring sözleşmesinde, sözkonusu alacağın müşteri işletme tarafından ödenmemesi durumunda faktoring şirketinin satıcı işletmeye rücu etmesi ve bu çerçevede yapılacak kayıtlardır.

Sonuç olarak, faktoring işlemi Türkiye’de yaygın olarak uygulanmasına rağmen faktoring şirketi tarafından yapılması gereken muhasebe kayıtları muhasebe literatüründe ayrıntılı bir şekilde ele alınmamıştır. Bu çalışmanın sözkonusu yönüyle ilgili literatüre katkı sağlaması beklenmektedir. Bununla beraber, gelecek çalışmalarda, Türkiye muhasebe standartlarının yaygın olarak kullanılmaya başlanması durumuna bağlı olarak, faktoring işlemlerinin her iki taraf açısından muhasebe standartları çerçevesinde yeniden ele alınması önerilmektedir.

KAYNAKÇA

- BALCI, Ali (2011). *Dış Ticarete Kullanılan Finansman Teknikleri ve Isparta Tercihi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- CEYLAN, Ali (2002). *Finansal Teknikler*, 4. Baskı, Ekin Kitabevi Yayınları, Bursa.
- ÇALIŞKAN, Sabriye (2010). *Reel Sektörün Finansmanında Faktoring'in Rolü ve Türkiye'deki Faktoring Sektörü*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DEMİR, Volkan; SİPAHİ, Barış(2000). Satıcı Firmalar (Factor Kullananlar) Açısından Factoring İşlemlerinin Finansman ve Muhasebe Boyutuyla İncelenmesi, *Mali Çözüm*, Sayı: 53, Ekim-Kasım-Aralık 2000.
- GÖZBAŞI, Onur (2003). *KOBİ'lerin Finansman Sorunlarının Çözümüne Yönelik Finansal Destekler ve Finansman Teknikleri İle İlgili Bir Araştırma*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KLAPPER Leora (2006). The Role of Factoringfor Financial Small andMedium Enterprises, *Journal of Banking& Finance*, 30 (11), s. 3111-3130.
- KONDAK, Nuray (2002). *İşletmelerde Finansman Sorunu ve Çözüm Yolları Alternatif Finansman Teknikleri*, DER Yayınları, İstanbul.
- KULAÇ, Dilşad (2008). *Türkiye'de Dış Ticarete Uygulanan Finansman Teknikleri ve Tarıma Dayalı Sanayiler Açısından Değerlendirilmesi*,Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- MEGEP (Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi), *Muhasebe Finansman Dış Ticaret Finansmanı*, T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, Ankara, 2007.

- MELEMEN, Mehmet; ARZOVA, S. Burak (2000). *Uluslararası Ticaret Alternatif Finansman Teknikleri ve Muhasebeleştirilmesi Ticari Yazışma Örnekleri*, Türkmen Kitabevi, İstanbul.
- OKKA, Osman (2006). *İşletme Finansmanı* (Meslek Yüksek Okulları Müfredatına Uygun), Nobel Yayın Dağıtım, Ankara.
- PARASIZ, M. İlker; YILDIRIM, Kemal (1994). *Uluslararası Finansman Teori ve Uygulama Dışa Açık Makro Ekonomiye Giriş*, 1. Baskı, Ezgi Kitabevi Yayınları, Bursa.
- SEYİDOĞLU, Halil (2003). *Uluslararası Finans*, Geliştirilmiş 4. Baskı, Güzem Can Yayınları, No: 19, İstanbul.
- SEYİDOĞLU, Halil (2003). *Uluslararası İktisat Teori, Politika ve Uygulama*, Geliştirilmiş 15. Baskı, Güzem Yayınları, İstanbul.
- TOSUN, Derya (2007). *Bir İhracat Finansman Yöntemi Olarak Faktoring: Dünya ve Türkiye Uygulaması*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YALÇINER, Kürşat; TANRIÖVEN, Cihan; BAL, Hasan; AKSOY, E. Ebru; KURT, Çiğdem (2008). *Finansal Teknikler ve Türev Araçlar*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- 1 Sıra No'lu Muhasebe Sistemi Uygulama Genel Tebliği – 26.12.1992 – 21447 Sayılı Resmi Gazete.
- Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketlerince Uygulanacak Tekdüzen Hesap Planı ve İzahnamesi ile Kamuya Açıklanacak Finansal Tabloların Biçim ve İçeriği Hakkında Tebliğ – 17.05.2007 – 26525 Sayılı Resmi Gazete.
- İhracat, Transit Ticaret, İhracat Sayılan Satış ve Teslimleri ile Döviz Kazandırıcı Hizmet ve Faaliyetlerde Vergi, Resim ve Harç İstisnası Hakkında Tebliğ – 05.12.2008–27075 Sayılı Resmi Gazete.

<http://www.liderfaktoring.com.tr> – Erişim tarihi: 02.12.2011

<http://www.factoringdernegi.org.tr/detail.php?sID=13> – Erişim tarihi:
02.12.2011

<http://www.muhasetr.com/yazarlarimiz/ismail/010/> - Erişim tarihi:
02.12.2011